

Oriol de Bolòs: un traspàs sentit

PER JOSEP VIGO I BONADA

Oriol de Bolòs, any 1997

El propassat 22 de març va morir, a Barcelona, ORIOL DE BOLÒS I CAPDEVILA (nat a Olot l'any 1924), ben conegut en els medis científics del nostre país i figura molt destacada de la botànica sud-europea. Fou professor de la Universitat de Barcelona (catedràtic de 1953 fins a 1989) i director de l'Institut Botànic de Barcelona (1967-1984).

Va ser essencialment un geobotànic, interessat en les relacions de les plantes amb el medi i en l'estudi de la vegetació. Era un científic de profunda vocació, lúcida i rigorós, amb una memòria excepcional i una capacitat de treball fora mida. En el camp de la botànica pròpiament dita, la seva gran aportació és la *Flora dels Països Catalans* (BOLÒS i VIGO, 1984-2001); en el de la fitocenologia, és a dir, l'anàlisi de les comunitats i del paisatge, cal esmentar les diverses síntesis que va fer de la vegetació dels Països Catalans i diferents estudis territorials més circumscrits, com els dedicats a Mallorca (BOLÒS i MOLINIER, 1959), a les contrades dels voltants de Barcelona (1962), a les terres costaneres des del Llobregat al Segura (1967), a l'illa de Menorca (BOLÒS, MOLINIER i MONTSERRAT, 1970) o al Montseny (1983).

Oriol de Bolòs va destacar també en el conreu de la llengua. Les seves publicacions científiques, d'una justesa i una claredat excel·lents, han servit de model expressiu a molts dels botànics catalans. I, posat a fer divulgació, emprava un llenguatge planer que, sense trair el rigor científic, resultava molt assequible. La millor manera de fer entrar fàcilment els alumnes universitaris en els conceptes bàsics de la geobotànica era donar-los a llegir alguna de les seves obres de síntesi.

Dominant com dominava els ressorts i el geni de la llengua, no és pas estrany que se n'ocupés i se'n preocupés. Als qui treballàvem al seu costat solia fer-nos observacions ben aclaridores i útils. En 1970 va publicar un assaig sobre la formació del llenguatge botànic català en què demostra un coneixement del tema i una capacitat d'anàlisi més que notables. Posteriorment va tornar a publicar altres articles (1979 i 1985) sobre la teoria i la pràctica de la terminologia científica.

O. de Bolòs va posar també en pràctica les seves idees a través d'intervencions i actuacions concretes. Com a conseller del seu sogre (F. Masclans), en els reculls de noms de plantes que va publicar (1954 i 1981) i com a assessor i eventualment redactor dels articles de botànica de la *Gran enciclopèdia catalana* (1969-1980), tingué un paper decisiu

en la fixació de termes botànics, no sols dels pròpiament científics sinó també dels extrets del llenguatge popular. I aquesta labor la va perllongar a través d'altres obres, com ara la reedició i actualització de la *Iniciació a la botànica* de FONT QUER (1979), la traducció al català de l'obra *Vegetació i climes del món*, de H. WALTER (1976), per a la qual va confeccionar un *Índex alfabètic i glossari* en què fixa i defineix un grapat de termes, o la seva col·laboració en el nou *Diccionari de la llengua catalana* (IEC, 1995). Cal destacar també la seva aportació a la terminologia geogràfica dels Països Catalans (1975).

O. de Bolòs estava preocupat particularment per la normalització del vocabulari especialitzat, els noms populars de les plantes i les denominacions de col·lectius vegetals. Pel que fa a la terminologia científica, advocava per una derivació correcta dels neologismes greco-latins i una adaptació assenyada dels manlleus, i alhora per un acostament dels termes resultants als de les altres llengües cultes, per tal d'afavorir la necessària universalitat del llenguatge científic.

Quant als noms populars de plantes, defensava la conveniència que cada mena de vegetal en tingués un de preferent, usat normalment en el llenguatge escrit. Per a les plantes que no tenen nom vulgar conegut, cas força freqüent, propugnava que se'ls assignés una adaptació del nom científic, tan literal com fos possible per tal que la seva derivació culta no oferís dubtes, de manera que aquests noms moderns no interferissin amb les denominacions tradicionals. Em sembla una decisió encertada i jo mateix l'he seguida, amb més o menys fortuna. En el cas, també corrent, de plantes que reben denominacions diverses (i de vegades molt nombroses) segons dialectes i àrees geogràfiques, li semblava necessari que se'n seleccionés una, seguint criteris d'extensió territorial, eufonia, expressivitat, simetria amb la denominació científica... En principi sembla prou convenient, si bé l'expansió d'un nom preferent pot anar en perjudici de la diversitat lingüística. En certs casos existeixen sinonímies dobles o múltiples molt vives i arrelades (p.e.: *farigola / timó; bedoll / beç; moresc / blat de moro / dacsà*) que sap greu d'encarrilar cap a un únic terme. Pel que fa a la concordança entre nomenclatura científica i vulgar, té, a parer meu, l'inconvenient que tendeix a bandejar el sistema de classificació popular, classificació que deu tenir la seva lògica, malgrat que des d'un punt de vista purament botànic pugui semblar primitiva o incoherent. Cal insistir, però, que la feina feta per O. de Bolòs en el redreç de la terminologia botànica en català ha estat valuósíssima.

En els darrers anys O. de Bolòs va anar perdent la memòria d'una manera ràpida i alarmant, situació que semblava impossible en un home que havia tingut un cap tan clar. Finalment va caure en un patiment físic del qual la mort l'alliberà. Per desig dels familiars, sobre el seu lliç mortuori hi havia únicament una bandera catalana i un ram fet de plantes del camp. Dos símbols ben pertinents de les dues grans passions de la seva vida. ♦